

Minni skatt, men hvussu?

Oddagrein

FØROYA fólk fegnast um, at landsstýrismaðurin í figgjarmálum ásannar, at skattatrýstið í Føroyum er alt ov høgt. Harafturat fegnast tey um, at hann er sinnaður at lækka skattatrýstið munandi.

FERÐ eftir ferð er á hesum stað víst á, at skattatrýstið er so hart, at nógvar føroyskar familjur megna ikki at lívbjarga sær. Tær hava hvørki nóg mikið til fæstu útreiðslurnar, viðlíkahald ella vanliga heilsurækt.

LÆTTAR skatturin, ella avgjaldini, ikki um heilt stutta tíð, so rýma upp aftur fleiri fólk av landinum. Nógva hava biðað. Partvis eftir eini sethúsaloysn, og partvis eftir, at skatturin fór at lækka. Sethúsaloysnin er eingin loysn, og hendir ikki nakað heilt skjótt við skattatrýstinum, stinga fleiri í sekkin.

SKATTATRÝSTIÐ ger ikki bara tað, at fólk ikki fáa endamar at rækka saman. Ein onnur avleiðing er ótryggleikin, sum nógvar familjur uppliva. Og ikki er óhugsandi, at fleiri familjur eru syndraðar, tí avleiðingarnar av búskaparkreppuni eru so álvarsligar.

SKATTALÆTTIN kemur tí tí tøkum tíma. Men ein skattalætti kann ikki takast úr leysum lofti. Lækkar skattainntøkan á figgjarlógini, skulu nøkur útreiðslutøl á figgjarlógini eisini lækka.

LANDSSTÝRISMAÐURIN í vinnumenningarmálum hevur slóðað fyrri fleiri lógum og reglum, sum skulu skapa fyritreytir fyrri øktum vinnuligum virksemin og øktari samfelagsinn-tøku. Men líkt er til, at figgingarstovnarir eru ónaturliga trekir at figgja, og tí kann ikki rokna-st við veruligum framburði í bræði.

NEYÐUGT verður tí at útvega landskassanum inntøkur á annan hátt. Skattagrundarlagið kann óivað breiðkast, men neyðugt verður at hyggja at almenna sektorinum. Hann er neyv-an ov stórir til føroyska samfelagið, men fær-oyksi búskapurin orkar ikki at bera hann í lätuni. Tí verður neyðugt – sum so ofta er sagt á hesum stað – at kanna og rationalisera al-menna sektorin. Ikki tí, føroyski, almenni sek-torurin kostar upp á seg ikki meira enn al-mennu sektorarnir í øðrum framkomnum lond-um.

EIN annar móguleiki er at fáa danir at skilja, at tað er tvingandi neyðugt at «nullstill» rentuna fyrri ríkislánini, sum eru tikin fyrri at bjarga bankakervinum. Hesar er helst einar 300 milliðnir á figgjarlógini. Harafturat eiga vit, eins og onnur lond í búskapartrupulleikum, at kunna fáa avtalur við aðrar lánsveitarar um at fáa lagaligari avtalur. Verður ikki lætti latin, so verður torført í heila tikið at gjalda, tí skjótt verður eingin at gjalda, um verandi skattatrýst heldur fram.

Sosialurin

Síðu 2-viðmerking

Eitt ókristiligt skattaprocent?

Teir kristiligu hava hildið landsfund á Runavíkar Sjó-mansheimi og hava sent al-menninginum *yvirlysing* um teirra stóðutakan til nøkur mál, sum munnu hava ligið teimum á hjarta. Eg havi lisið hesa yvirlys-ing fleiri ferðir. Eg kann bara siga eitt: Eg øst! At ein flokkur við fleiri skrift-lærdum kann seta soverðið svassa saman. Eg skilji tað ikki!

Um skatta- og avgjalds-politikk sigur hesin útvaldi flokkur: *«Tað er neyðugt við einum heilt nýggjum skatta- og avgjalds-politikki, ið tryggjar tí vanliga húsarhaldinum nóg mikið til upphalds, og síðan kunnu landskassin og kommunukassarnir gera upp og klára seg við tí, sum eftir er.»*

Ja, tað almenna, land og kommunu, skulu klára seg við tí, sum eftir er. Tað, sum eftir er –, hvat er tað? Hvør kann avgera, hvat ið er neyðugt hjá tí einstaka borgaranum, ella einstøku familjuni, sum hesin flokkur helst vil málbera seg? Ein praktisk og løtt loysn, nú øll skulu hava konto í peningastovni, hevði verið tann, at øll, sum fáa løn tann 1. í mánaðinum, lótu rest-upphæddina, sum eftir stóð aðrenn nýggja lønin varð sett inn, fara til tað almenna.

Men so hevði tað eisini verið rimiligt, at tað al-menna skuldi sett nakað inn á kontoina, um hon var yvir-trekt. Tí familjan hevði utt-an iva avgjerdan tøv á hes-

um pengum.

I øðrum londum tosa teir mest konservativu (reaktio-neru) flokkarnir um «mini-mal-statin». Staturin (hjá okkum, land og kommun-urnar) skal vera so lítill sum gjørligt. Tí skulu fólk betala fult fyrri at brúka service frá almenna (skúla, sjúkrahús, vegir, heimahjálp, barna-garðar osfr.) Tað einasta, sum kemur at kosta nakað serligt, verður polití, fongsul og militur.

Frúgvín Thatcher í Eng-landi og Mister Reagan í USA royndu við síni reak-tioneru ideologi at snara samfelagsgongdini tann vegin, aftureftir. Tað eydn-adist – tíverri – fyrri ein part. Úrslitið er klárt. Ongantið hava verið so nógva heim-leys, so nógva sjúk sum onga hjálp fáa, so nógva grovur kriminalitetur, sum tá hesar báðar andaligu kostaflug-urnar høvdu leikað í. Væl gagnist, tíð sokallaðu »kristiligu«, við teimum nógva navnaískoytnum.

Tokutosið í hesi yvirlys-ing gramlar um, at »materi-alisman« eisini hevur ávirk-að hugsanarháttin í Vestur-heiminum. Materialisma er eitt herligt gummí-ord ella elastikk, sum kann brúkast til hvat sum helst, ella einki sum helst. I staðin fyrri at rópa fy, fy, er líka frægt at fýsa *materialist!* So rodnar mótparturin beinanvegin, tí hann ánar ikki hvat ið mein-ast við.

Hugtakið materialisma hevur ymsar týðningar. Ein hampiliga vældefineraðan

filosofiskan, og so ein meira vulgeran, sum onk-untíð bendir á andaligt og mentanarligt fátækradømi.

Men – um hetta er eitt sjónarmið, sum andevir imóti tankaleysum for-brúki, ovurnýtslu og materiellum statussymbol-um – so hava tit mín stuðul.

Men henda »material-isman« (fý, fý) hevur so *»givið okkum lógir, sum illa geva einum manni loyvi at vera maður, eini kvinnu loyvi at vera kona ella børn um at vera barn.»*

Kanska eri eg bæði býttur og óvitandi, men eg haldi at tað ljóðar, sum ein falskur profetur hevur fingið fatur á penninum og grillað niður nøkur vælljóðandi, men í grundini meningsleys orakul-ord. Supermann, Macho, Marilyn, hormonir ella hvat veit eg, hvat teir hava hugsað.

Henda yvirlysing endar við nokrum ordum, sum fólk flest uppfata sum eitt meinaleyst, góðt ynski (nak-að sum Amen í kirkjuni), men sum ikki tess minni siga nakað heilt álvarsligt um tankagongdina. Jú, at ta má gerast gott at bugva í Føroyum, *»í landi, sum Gud gav okkum.»*

Jawell? Eg havi nú altið hoyrt um eitt **landnám**, har nakrir norskir traðarmenn fóru vestur um hav, og nomu, rændu ella tóku land. (Tað var helst tí at komm-unan har heima knokkroytti teir í skatti). Hesir menn høvdu sjálvandi eisini sínar gudar, men vóru enn ikki

við svørði og torturi um-vendir til Hvítakrist.

Og hvørjum tóku teir landið frá? Jú, sum Brend-ans søga og Dicuils frásøgn siga, so búðu her kristnir írar og munkar, áðrenn hes-ir norsku menn (við konum og børnum) komu troðk-andi. Úr einum søguligum sjónarmiði er tað sjálvandi keðiligt, at tað gamla skjøt-id, sum Várharr skrivaði, nú er burturlivið. Hvør mundi fáa skjótið? Kristnir írar ella heidnir norðmenn?

Skemt til viks. Lat okkum hopa, at hatta bara er ein býttur talimáti. Men, hvussu víkur og vendir, so er tað ikki sørt ósmæðið at gera seg upp til at vera Guds útvaldu. Aðrastaðir har fólk hava tikið soverðið í álvara, har hevur altíð illstøða stad-ist burtúrur. Tað verður al-tíð til hetta, at *»vit eru út-vald, tí má okkurt vera galið við hinum.»*

Nú skal mann so kanska hoyra, at hetta er blasfemi. Eg haldi, at tað er organi-serað blasfemi, at ein »kristiligur« flokkur tekur bæði trúgv og pátrúgv til hjálpar, tá teir agitera fyrri einum asocialum Thatcher-Reagan politikki, har tað al-menna verður ein ússalig rest-konto.

Rolf Guttessen
14. mai 1995

sjónarmið

Strendur '95

Jógvan Óli á Friðiks-mørk skivar:

Nógva hevur verið tosað um útflutning og fram-leiðslu av kelduvatni í Sjóvar Kommunu síðstu tíðina.

Tá eg nú eri bangin fyrri, at hetta mest áhuga-verda mál í hesi komm-unusettini tíverri hevur fingið eina óhepna vend og best kann samanberas við eina sápublæðu, sum er um at bresta av berari nalvaskoðan og kleyvar-skapi, er tað helst rætt at fólk fáa at vita, hví so er. Og at tað skal vera krystallklárt, at tað ikki er eitt einmælt bygðaráð, ið stendur aftan fyrri

henda bløðrupolitikk.

Tað byrjaði við at bygðaráðið fekk heimild frá Jarðarráðnum at sam-ráðast og gera avtalur um vatn úr hagaparti hjá Jarðarráðnum. Nógvar royndir hava verið gjørð-ar í hesi keldu, men enn er ikki komið á mál. Hetta hevur verið gjørt samstundis sum royndir eisini hava verið gjørðar í keldum í ognarjörð við góðum úrsliti. Her hevur bygðaráðið eisini verið við saman við hagastýr-inum sjálvsagt.

Fleiri fólk og fyritøkur hava verið á Strondum og kannað umstøður fyrri framleiðslu og útflut-ingi av kelduvatni, men

illa hevur gingið at stápl-að nakra verkætlan upp á beimini. Talan er um i-løgu á umleið 10-15 mill. excl. rakstur, sum kanska eru aðrar 5-10 mill. Hetta er ikki pen-ingur, ið liggur á nokrum sjálvstøkuborði í dag, hvar bankarnir mest snerkja og vilja siggja »klingende ments«. Fyri at siga tað stutt, so hava øll, við undantaki av einari fyritøku, ikki havt annað enn sína fløtu reyv og fina mussaskóði at figgja hesa fløgu við, og tað er sum vituligt ikki nóg mikið, eftir at 80'ini eru runnin á sjögv – sam-an við kelduvatninum.

Framhald á síðu 15

(Vit biðja hövundan bera yvir við okkum, at henda greinin nýstaðni kemur í blaðið)